

ויקרא ב

חשוב המועט שלו — כמו המרובה

פרמ"ג במשכ"ו שם סק"ג שגם הט"ז שם לא כליג ע"ז. תיו"ס אבות ספ"ב. ועוד. דאם ה' ביכלתו ומ"מ אינו מרבה הרי אינו שוה בכוחת לבו לשמים — כמו המרבה**.

שמקבל שכר על הרבוי. — ורק ראי' וחגיגה שנאמר בהם כמתנת ידו צ"ל כפי עשרו (חגיגה ח, ב) — ועד שיכול להביא עוף אף שעשיר הוא (עי' לחי"מ הל' מעה"ק פס"ז ה"ג) — וזהו דיוק יתור לשון הש"ס במנחות (קד, ב) מי דרכו כו' היינו שכן הוא הדרך, אבל אפשר להיות שעשיר ג"כ יביא מנחה*.

ובזה יש לפרש: (ז) כונת פירש"י במנחות (ק, א) ד"ה אחד המרבה שהוסיף תיבות „להביא קרבנות" היינו שמרבה ב' מספר, ולא כבסוגיא דשבועות דקאי ברבוי באיכות. (2) יתור ל' רש"י בברכות (ה, ב, יז, א) שכ' דאחד המרבה כו' בקרבנות נאמר. והיינו כי ל' אחד הממעיט משמע לרש"י דפי' דביוז להרבות וממעיט אפש' ריותו. וכיון דברכות קאי בת"ת, לכן מד' גיש רש"י דבקרבנות — דוקא שנוי, וה' טעם כנ"ל שאין חיוב כו' משא"כ ת"ת.

והא דהש"ס בברכות מביא רא' מזה, היינו מהא דאם אין הממעט ממעט בכונת לבו לשמים (ובת"ת אפשרי הוא רק אם אין ביכלתו, כמובן. דאם לאו, הרי עליו נאמר כי דבר ה' בזה — סנה' צט, א) הרי אחד המרבה כו' ובמילא בת"ת היכא דהמ' עיט מפני שלא הי' ביכלתו, הרי שכרו כזה המרבה. וק"ל.

(**) עיי' ברכות ה, ב. דהובא מרז"ל זה בנוגע ר"א דבכה על שלא למד כרצונו —

(*) ולהעיר ממרז"ל (ב"ר פכ"ב, ה. הובא בפרש"י בראשית ד, ג) דקין הביא מפרי האדמה כו' הגרוע והבל מבכורות צאנו ומחלבהן. וראה בארוכה לקו"ש חסיו ס"ע 23 ואילך.

א. תנן בסיום מסכת מנחות: „נאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחוח ובעולת העוף אשה ריח ניחוח ובמנחה אשה ריח ניחוח", לומר לך אחד ה' מרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים".

פ"י המשנה בפשטות: מזה שאותו הלשון „אשה ריח ניחוח" נאמר בכל א' מג' סוגי הקרבנות דבהמה ועוף ומנחה אעפ"י שאינם שווים כלל — דעולת בהמה מרובה משל עוף ועולת העוף משל מנחה — הרי מוכח ש' „אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים": שאם הממעיט מכוין לבו לשמים כמו המרבה, אז

(1) פרשתנו א, ט, א, יו, ב, ד.
(2) ההסברה דיהי' השכר וכו' שזה אף שזה מרבה כו' — יש להעיר מהמבואר בענין דר"א בן דורדיא (לקו"ת להאר"ל תהלים ס"ז, לב. ויל"ע בלקו"ת ד"ה כי ביום הזה הא' ס"ד ותקעו הא' ס"ב) וממ"ש בתו"א ד"ה חייב אינש הב' (צח, ג).

(3) ומיירי שהממעיט לא הי' ביכלתו להרבות* (מג"א או"ח ס"א סק"ו (וראה

*) או שהוא בדבר שאין הריבוי בו ענין. וזהו קושיית תוד"ה ללמדן — שבו' עות טו, א. — דאין שייך שם ענין דא' המרבה כו' כיון ששני תנאים הנ"ל אינם: דהריבוי שם מצוה וגם הי' ביכלתו להרבות. (ומשני דמאחד המרבה כו' ידעין דאין להת' פאר כו'). משא"כ כשמצוה בריבוי ויש ביכלתו אז צ"ל דוקא „לפום גמלא שיחנא" (כתובות סו, א).

לכאורה י"ל דבקרבנות צ"ל המובחר שבמין שרוצה להביא (מנחות פג, ב) אבל אין חיוב ברבוי מספר הקרבנות — אף

של חבריו.

ד"מתוקה גו", "ברבות גו" בה' משנה — כיון שהם הוכחות מספיקות משא"כ הכתוב "אשה ריח ניחוח".

ב. בהמשך לענין הנ"ל בגמרא הובאה ברייתא, המבארת ג' ענינים בקרבנות שיש בהם משום חידוש: "תניא אמר ר"ש בן עזאי בוא וראה מה כתיב בפרשת קרבנות שלא נאמר בהם לא א"ל ולא אלקים אלא ה', שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק (פירש"י: "לאומרים רשויות הרבה הן, והדבר מוכיח, שזה ששמו כך ציום להקריב לו מנחה וזה ששמו כך ציום להקריב לו פרים וזה אילים, לכך נאמר בכלם ריח ניחוח לה'"). ונאמר בשור הגס אשה ריח ניחוח ובעוף הדק אשה ריח ניחוח ובמנחה אשה ריח ניחוח, לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את לבו ל' שמים. ושמא תאמר לאכילה הוא צריך ת"ל אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלואה, ונאמר כי לי כל חיתו יער בהמות בהררי אלה וגו' האוכל בשר אבירים ודם עתודים אשתה. כו' לא לרצוני אתם זובחים אלא ל' רצונכם אתם זובחים שנאמר "ל' רצונכם זובחיהו".

וצריך להבין:

(א) מהו הקישור בין ג' ענינים אלו ועד כ"כ שרשב"ע כוללם במאמר

(ז) וגם מזה שהכתובים הובאו במשנה בתחלה ואח"כ הלימוד ד"אחד המרבה כו' " ולא בסדר הפוך — משמע שהכתובים הם המכריזים לומר ש"א המרבה כו' " ופשיטא שהם הוכחה מספיקה.

(8) תהלים ג, יב, י, יא.

(8*) ויקרא יט, ה.

וצריך להבין: ה' אחד המרבה כו' (ולא "לומר לך שאפילו (או גם) ה' ממעיט ובלבד כו'") — משמע שגם בהמרבה יש חידוש ששווה להממעיט.

בגמ' שם איתא על משנה זו: "אמר ר"ז מאי קראה? (ומשיב) מתוקה שנת העיבוד אם מעט ואם הרבה יאכל. רב אדא בר אבהו אמר מהכא, ברבות הטובה רבו אוכלי, ומה כשרון ל' בעליה". והיינו שהכלל הזה ד"א המרבה וא' הממעיט ובלבד שיכוין כו' " ילפינן מאלו הכתובים שהביאו ר"ז וראב"א.

וצריך להבין:

מהי שאלתו של ר"ז ("מאי קראה") וגם מהי תשובתם של ר"ז וראב"א (דהילפותא היא ממ"ש "מתוקה גו' " או "ברבות גו'") — הלא מפורש במשנה עצמה ד"אחד המרבה כו' " ילפינן מזה ש"נאמר כו' אשה ריח ניחוח כו' " ?

ואם מפני איזה טעם אין הוכחת המשנה מספיקה? — קשה לאידך גיסא: למה לא הובאו כתובים אלו

(4) קהלת ה, יא.

(5) קהלת שם, י, וכ"ה הגרסא בע"י. אבל בש"ס שלפנינו: "לבעליו".

(6) ראה בעיון יעקב כאן: "כי הא דכתיב בכלהו ריח ניחוח אין הוכחה כ"כ ד"ל דמ"מ כל אחד לפי מעלתו ומדרגתו הוא לריח ניחוח זו למעלה מזו". אבל אאפ"כ כנפנים.

לפי הקס"ד — וגם אמרו על ר"א — עירובין נד, ב. — באהבה תשנה תמיד. ובברכות יז, א. בפרש"י ד"ה ושמא: לא ה' לו לב פתוח כו'.

אחד * (ובפרט שהענינים האחרונים

נאמרו ב"וא"י המוסיף" על הענין ה" ראשון) ¹⁰ ?

(ב) מה יועיל זה שבקרבנות נאמר רק שם ה', למנוע מ"ליתן פתחון פה לבע"ד לחלוק" — והלא מצינו כו"כ מצוות שנאמר בהן גם שם אלקים וגם שם אל' (ויש שנאמר בהן שם ה' כמו במצות הקרבנות), וא"כ הרי יש "פתחון פה לבע"ד לחלוק" ולומר ש"רשויות הרבה הן", אף שבקרבנות

(9) ואין לתרץ שזהו לפי שב' ענינים אלו יש בהם משום חידוש בענין הקרבנות — שהרי ודאי שישנם עוד כו"כ ענינים בענין הקרבנות שיש בהם חידוש ולמה דוקא ג' אלה באו בברייתא זו.

(10) בתדא"ג מהרש"א כאן מפרש המשך הבבות : זה שא' המרבה כו', הוא הוכחה שהקרבנות הם לשם ה' "אבל אלקים אחרים בודאי דיבחרו במרובה באכילה יותר. ואמר ושם תאמר גם הוא לאכילה צריך, ה"ז מפורש בראיות דאינו וכו'".

אבל לפענ"ד אינו מובן, מהו ההכרח שמי שאומר ששתי רשויות הן ח"ו יאמר "בודאי דיבחרו במרובה באכילה יותר". וגם אינו מובן מה שממשיך : ושם תאמר גם הוא לאכילה צריך כו'. שהרי כבר הוכיח דא' המרבה וכו' משא"כ באלקים אחרים "דיבחרו במרובה באכילה יותר", וא"כ איך אפשר לומר אח"כ : ושם תאמר גם הוא לאכילה צריך.

וראה בעיון יעקב שמפרש ב' הבבות הראשונות כאלו הם בבא אחת — ולא משמע כן מל' הברייתא. ומה שמפרש המשך הבבא הג' "כלומר כיון שהכל שוה לך רב או מעט תאמר שכן דרכו של רעב ותאב לאכול כו' להכי מביא הכתוב אם ארעב וגו' שהוא רק לעשות רצונו" — אינו מובן שהרי ההוכחה "אם ארעב גו'" אינו שלא שייך ענין הרעבון למעלה, כ"א אורבה שישנו — ורק ש"לא אומר לך", וכדלקמן בפנים.

נאמר רק שם ה' ?

(ג) איך זה נקרא האומר "רשויות הרבה הן" בשם "בע"ד", דמתואר זה משמע דלבעל הנחה זו גדר המחייב לבוא עמו בדין ודברים — והרי הוא כופר באחדות הוי' ?

(ד) הענין השני שבדברי רשב"ע הרי הוא, לכאורה, אותו הענין ממש האמור במשנתנו !

(ה) עפ"ז למה שינה מלשון המשנה, ובמקום "עולת בהמה" ו"עולת העוף" אמר "שור הגס" ו"עוף הדק" ?

(ו) האין יעלה על דעתו של מישעו לאמר ש"לאכילה הוא (הקב"ה) צריך" ח"ו, עד שהזקק רשב"ע להוציא מ"טעות זו, וע"י הוכחות מכמה כתובים וכו' ?

(ז) באם כן צריך לשלול אמירה זו — הרי צ"ל זה כהקדמה להל' קרבנות — בתחלת מס' זבחים ולא בסיום מסכת מנחות.

(ח) בשלילת רשב"ע את הקס"ד (ד"לאכילה הוא צריך") אינו אומר שלמעלה אין שייך ענין של אכילה, אלא ש"אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל וגו'" — היינו שכן שייך ענין של "רעבון", כביכול, למעלה, אלא שאז לא אומר לך (והטעם) כי לי כו'.

ג. והביאור בכ"ז :

ההבדל שבין ה"מרבה" וה"ממעט"

(11) וגם לפי מ"ש הראב"ע (ועוד) בפ' "אם ארעב גו'": "אילו הייתי כאדם שיש לו צורך כו', ושבתא אינו שייך רעבון למעלה, הרי עכ"פ אין רא' מהכתוב שאין שייך רעבון.

— כפשוטו שמביא מכספו כו' וכן, בל' הרמב"ן¹⁰, "דמו (דהקרבן) תחת דמו נפש תחת נפש כו'".

ובהקרבת האדם — הרי דוקא ב' קרבן מנחה נאמר נפש כי תקריב — כאילו הקריב נפשו¹¹, ומחדש קרא שגם מקרבן בהמה ועוף הוא ריח ניחוח כמו הממעיט.

ואח"כ, בתור הוספה לזה, באה השאלה בגמ': "מאי קראה?" היינו היכן מלמדנו הכתוב עוד פרט בענין ד"א' המרבה כו' "שאינו מוכח מה" כתוב המובא במשנה¹², והוא: שגם בהבאת הקרבן שמצד האדם (המביא הקרבן) אין הפרש בין המרבה וה' ממעיט.

ופשיטא לי' שכן הוא ושאלתו היא רק "מאי קראה" — כי מאחר שעיקר ענינו של קרבן מצד האדם הוא "שיכוין את לבו לשמים"¹³ הרי הסברה גותנת דבאם הכוונה היתה ב' שלימות, גם ההבאה של הקרבן שמצד האדם "הממעט" — שלימה היא.

בקרבן שענין הקרבן הוא: אדם כי יקריב גו' לה' — הוא בשני צדדים: מצד האדם המקריב — האם הובא הקרבן ע"י האדם באופן של שלימות הראוי מצד המקריב, או שהוא "ממ" עיט" בו; מצד הקב"ה — אם הקרבן נתקבל לרצון למעלה בשלימות — וע"ד שישנו אופן דכיפר ולא כיפר¹⁴, חילוק דריצוי חטאת ועולה¹⁵ ועוד.

ובזה החילוק בין המשנה והגמ': במשנה המדובר בענינו (ופעולתו) ה' עיקרי של הקרבן — כפי שנתקבל למעלה — ולכן באה הוכחת המשנה ממה שנאמר "אשה ריח ניחוח" בכל א' מג' סוגי הקרבנות, אף שזה מרבה וזה ממעיט, "לומר לך אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין את לבו לשמים" — והיינו שלענין ה"ריח ניחוח" שבהקרבן וקבלתו לרצון למעלה, כולם שווים¹⁶.

והנה בהקרבת הקרבן צ"ל גם "הק" רבת האדם"¹⁷, עדמש"נ "לרצונכם".

(12) זבחים ו' א.

(13) שם ז' ב. וראה אגה"ת פ"ב.

(14) וי"ל שזהו גם דיוק לי' המשנה (ובלבד שיכוין לבו) לשמים" דלכאורה מיותר, אלא דכוונת המשנה להדגיש שה' שיוין הוא לפי שמכוין לבו לשמים, ומצד הקב"ה (שבוה קאי במשנה, כפנים) הנה אחד המרבה כו'. וראה בתדא"ג מהר"ל מפראג (כאן): כי אצל השי"ת הכל אחד, הרבה ומעט, ולפיכך אם אינו מכוין לבו לשמים בזה יש הפרש בין הרבה למעט, אבל לא כאשר מכוין לבו לשש"ש, ומצד השי"ת הכל אחד. ולהעיר משבועות (טו), א': "מי איכא חשיבותא קמי שמיא והתניא כו' א' המרבה וכו'".

(15) וכידוע תורת אדה"ז: אדם כי יקריב — מנס קרבן לה' (לקרית ויקרא

ב' ג. וראה ד"ה באתי לגני תשי"ב. ד"ה באתי לגני תשי"ב).

(16) ויקרא א ט.

(17) מנחות קד' ב. הובא בפירש"י ב' מקומו (ב' א).

(18) בצ"ק כתב ד"מאי קראה" בא להו' סיף שגם עשיר שביכלתו להרבות וממעט — דמ"מ כו' ובלבד שיכוין לבו לשמים, אבל ראה לעיל הערה 3 דאם ביכלתו להרבות הרי אינו שייך לומר ובלבד שיכוין כו' שהרי אז אינו שוה בכוונתו — להמרבה.

(19) ראה בארוכה במפרשי התורה ר"פ ויקרא. ובתו"ש מילואים לפ' ויקרא בתחלתו. וכמובן גם מזה שישנם פסולים רבים בקרבנות הבאים מחמת חסרון במחשבה וכוונה.

ובזה יתבאר גם הקישור שבין סיומה (הנ"ל) של המסכת והתחלתה — כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה — והיינו שגם המשנה הראשונה דנה ומחלקת בין שני ענינים אלו: כשרות הקרבן מצד עצמו, היינו שיהי' כפי רצונו ולרצונו ית' (בדוגמת ענין "ריח ניחוח לה"); וחובת הבעלים בהבאת הקרבן, ובשייכות לזה באה המסקנא בסיום המסכת: דעם היותם שני ענינים בהקרבנות, הצד השני שבשניהם (הן לגבי "ריח ניחוח" לה' והן לגבי אדם המקריב): "א' המרבה וא' הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים" — וכנ"ל דמהמשנה מובן בפשטות דעם מצד האדם הרי אחד המרבה כו'.

ד. ובהמשך לזה הובאה הברייתא להלן בגמ' (בשילהי המס'): "אמר רשב"ע בא וראה. . . בפרשת קרבנות שלא נאמר בהם לא א"ל ולא אלקים אלא ה' — חידושו של רשב"ע הוא, דעם היות שכמה סוגים בקרבנות ישנם הבאים לכפרה כמו חטאת, אשם כו', שהם באים לרצות את מדת הדין של מעלה, אשר ע"כ הי' מתאים ש' ייאמר בהם שם אלקים; וישנם קרבנות הבאים בתור הודאה על החסד הנעשה עם האדם, כקרבן תודה, וכמ"כ קרבנות שמביאים בקשר לענין של שמחה, כמו שלמי שמחה וכו' — ובהם הלא מתאים השם א"ל המורה על החסד, כמ"ש יי' "חסד א"ל כל

וקרא בנוגע להאדם, מביא ר"ז (בגמ') מהכתוב "מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל", ש"העובד" קאי על האדם המביא קרבנו (כמו שפרש"י), אשר שנתו (של העובד) "מתוקה", "אם מעט ואם הרבה" (ב' מדה שוה, בין שהקרבן "מעט" בין "הרבה"), "יאכל — מתן שכרו". הרי שמכתוב זה ילפינו ש(גם) מצד "ה' עובד" אין חילוק בין "מרבה" ל"ממעט".

ורב אדא בר אבהו אומר הכתוב "ברבות הטובה רבו אוכלי" ומה כשרון לבעליה — שאין כשרון ויתרון ל"בעליה" של (הטובה — היינו) ה' קרבן יי' ע"י "רבות הטובה", שמרבה בקרבנו. כלומר, שגם מצד בעל הקרבן ("בעליה") הנה א' המרבה וא' הממעט כו' יי'.

20) כ"כ בחזק"ג מהרש"א כאן, אמנם בפרש"י כאן שקאי על הקב"ה. וי"ל שזהו לפי הגירסא בגמ' שמביא גם סיום הפסוק "כ"א ראות עיניו" (ככע"י כאן, וראה ב' מהרש"א בסיומו שגם לענין תיבת "אלא (כדי שתאמר כו') גריס רש"י ככע"י. וברש"י כאן צ"ל ד"ה חדש בתיבות "כ"א ראות עיניו" כברש"י שבע"י) שקאי על הקב"ה. משא"כ לפי גירסתנו בש"ס שאינו מביא המשך הכתוב (וגם אינו גרמו ב' "וגו") יש לפרש ש"בעליה" קאי על בעל הקרבן, ובמהרש"א כתב ש"בעליה" קאי על בעל הקרבן גם לפי הגירסא בגמ' שמביא סיום הפסוק.

21) החילוק בין ב' כתובים אלו: הפסוק "מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל" מדגיש הענין מצד הממעט, שגם הממעט — יאכל מתן שכרו. והפסוק "ברבות הטובה גו' ומה כשרון לבעליה" מדגיש הענין מצד המרבה — שאין לו יתרון על הממעט.

22) ראה פרטי סוגי הקרבנות בפיה"מ להרמב"ם בהקדמה לסדר קדשים.

23) תהלים נב, ג

ה"בע"ד"י הוא בזה שיש ח"ו ענין של התחלקות ופירוד למעלה.

ובכדי שלא ליתן פתחון פה לבע"ד לומר שיש התחלקות של "רשויות" ח"ו למעלה, נזכר בכל הקרבנות (אף שהם מחולקים זה מזה בתכלית) רק שם אחד ודוקא שם ה', כי שם ה' הוא שם המפורש²⁷ ושם העצם²⁸ ושם המיוחד²⁹. המורה שהש"ת הוא למעלה מכל ענין של שינוי והתחלקות; וזה גופא מלמדנו דמה שמצינו התחלקות בהשמות הוא רק מפני ש"לפי מעשי אני נקרא"³⁰, היינו כפי שהבורא ב"ה נראה לנו לפי מעשיו, הנהגתו והשפעתו בעולם, אבל לא שיש ח"ו התחלקות במציאותו.

והטעם שדוקא בקרבנות הוצרך ה"כתוב להוציא מה"פתחון פה" של ה"בע"ד", הוא מפני שטעות זו ("לחלוק") עלולה יותר לבא בענין הקרבנות: ענינם של הקרבנות הוא לפעול שינוי (ותוספת) רצון, כביכול, למעלה, ש"זהו"ע ה"ריח ניחוח"³¹. ובפרט בקר-

היום"י — ועכ"ז לא מצינו בכל הקרבנות אלא שם ה'.

ומבאר טעם הדבר: "שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק". ואין הכוונה למי שאומר ש"רשויות הרבה הן" בפשוטו של הענין — כי אז לא ה' נק' "בעל דין"; אלא כוונתו לזה הסובר דבודאי בורא אחד הוא ואין שני לו ח"ו, ורק שכלולים בו "רשויות הרבה": החדש שבו הוא ענין בפ"ע והדין — בפ"ע (כמו האדם, להבדיל, הכלול מכמה מדות מחולקות). ולכן אם ה' הכתוב מיחס סוג מסוים של קרבנות לשם אל (סוג "המתאים" לשם זה, כנ"ל) וסוג אחר לשם אלקים, הרי ניתן "פתחון פה" להנחתו של ה"בעל דין" לומר, כי "רשויות הרבה הן" בה"אחד" דלמע"ל וזי כל קרבן נקרב ומשתייך רק ל"רשות" ו"חלק" מסוים ונפרד ח"ו במציאות הבורא ית', שהוא באמת בתכלית האחדות הפשוטה. ומרומז זה בדיוק ה': "פתחון פה לבעל דין לחלוק". היינו שעיקר "טענתו" של

27 ע"פ המבואר בוח"ג שם מובן דיוק ל' "בעל דין". וגם לפי המבואר כאן י"ל כי ענין ההתחלקות בא מחמת גבורה ודין כמבואר בשהיו"ה (ספ"ד). ובכ"מ.
28 סוטה לח, א. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ז ה"ב.

29 פרדס שיי"ט. מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב' פכ"ה.

30 סוטה שם. סנה' ס, א. והוא ה' מייחד כ"י וכל השמות כלולים בו (בארוכה בכהנ"ל — פרדס שם. שערי אורה (להריי גיקטליא) ש"ה. תו"א ס"פ נח. ועוד).

30 שמו"ר פ"ג, ו. וראה ספהמ"צ לה' צ"צ שרש מצות התפלה פ"ה. ובכ"מ.

31 ראה סידור אדו"ז ע' 66. תו"א

24 זח"א צד, א. תקו"ו תכ"ב (סז, א). וראה בהערה הבאה.

25 ראה עדי' בחדא"ג מהרש"א. אלא ש'י' דשם אל הוא מדת הדין. וראה זח"ג ל, ב; וזמנין הוא דינא וזמנין הוא... חסד. וראה בניצוצי אורות שם. וראה בוח"ג ה, א. ובניצוצי זהר שם.

26 וי"ל שוהו גם כוונת רש"י כאן (וי"ל שוהו החילוק בין גירסא שלנו ברש"י לאומרים רשויות הרבה כו') — להגירסא ברש"י שבע"י: "זמנין לומר רשויות הרבה כו'". וראה בספרי פנחס כח, ח הגירסא בברייתא דרשב"ע: שלא ליתן פתחון פה למינים כו' (משא"כ כאן הגירסא: לבע"ד). וראה סנהדרין לח, א.

נאמר "א' המרבה וא' הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמים" (כדברי ה' משנה): כי לאחר שבבא הראשונה מבארת שאין התחלקות ושינוי במקום שהקרבתו מגיעים ועולים למעלה, מכיון שכולם הם לשם ה' (ולא נאמר בפרשת קרבנות כו' אלא ה') — באה הבבא השני' לשלול גם, סוג שני של התחלקות בענין הקרבנות מצד האדם המקריב למטה, שאין הפ' רש בין המרבה והממעיט בכמות ה' קרבן — "ובלבד שיכוין את לבו לשמים".

וע"ד הנת"ל בנוגע לשאלת הגמ' "מאי קראה" שהכוונה היא: מנ"ל בקרא שגם מצד האדם המקריב אין הבדל בין המרבה והממעיט, כך גם בברייתא (שענינה לבאר את השנוי במשנה בל' קצרה או ברמז **) עיקר ההדגשה היא (בהוספה על המשנה) שגם מצד האדם המקריב אין לחלק בין המרבה והממעיט.

ולכן מדייק בברייתא "ונאמר בשור הגס כו' ובעוף הדק כו' ובמנחה כו'" בשינוי מל' המשנה: נאמר בעולת בהמה כו' ובעולת העוף כו' ובמנחה — היות והמשנה מבארת את השווין בין המרבה והממעיט כפי שהוא מת' בטא בהקרבנות ועליותו של הקרבן להו', וע"כ נאמר במשנה "עולת בה' מה", "עולת העוף", שהעולה היא כולה כליל על המזבח — כולה ל' הקב"ה, והיינו ששיעורם של הריבוי והמיעוט הוא בכמות ההקרבה על המזבח — דבין עולת בהמה שהיא "כליל" בכמותה המרובה, בין עולת

בנות הבאים לכפר על חטא האדם, שבחטאו עבר על רצונו ית' — ותכ' ליתו של הקרבן הוא שיהי' מרוצה לפניו יתברך, וכמ"ש בתחלת פר' שת הקרבנות **: "ונרצה לו לכפר". ויתירה מזה מצינו: "ויעל (נח) עֹלָת במזבח. וירח ה' את ריח הניחח ויאמר גו' לא אוסיף לקלל עוד גו' כי יצר גו'" ** אף שקודם לזה כאשר ראה ה' כי גו' וכל יצר גו'" ** — הביא המבול, שינוי בענין (בטעם) זה עצמו.

ומכיון שכן הרי מובן ששינוי רצון זה, הנעשה ע"י הקרבנות, יש בו משום נתינת מקום ("פתחון פה") לה' טועים ואומרים שישנה ח"ו "התחל" קות" של "רשויות הרבה" במציאות הבורא ב"ה — כי השינוי ברצון מדין לחסד לכאורה סיבתה ה"הת" חלקות" דמדת החסד ומדת הגבורה — א"ל ואלקים.

ומעתה יובן הטעם למה דוקא בפ' רשת הקרבנות חשש הכתוב ליתן פת' תון פה לבע"ד; ולכן "לא נאמר בה . . שם א"ל וכו' אלא ה'" — שהוא שם העצם ושם המפורש המורה על פשיטותו ואחדותו של הקב"ה — בכדי להורות שכל הקרבת הקרבן הוא לשם הו', שלמעלה מעניני התחלקות ושינויים.

ה. ועפ"י יובן תוכן הקישור שבין הבבא הראשונה בברייתא והשני' שבה

וישלח כה, ה. אוה"ת פנחס ע' א'עט בסופו.

(32) ויקרא א, ה.

(33) נח ח, כ"בא.

(34) בראשית ו, ה. תו"ח בראשית יג,

ה. זירא קא, ג.

ועוף שה"כליל" שלה פחותה הרבה בכמותה, ובין מנחה (שהיא תכלית המיעוט בכמות ההקרבה להוי', מכיון שאינה כליל, אלא) שרק הקומץ ממנה נקטר על המזבח — בכל א' מהן נאמר "אשה ריח ניחוח, לומר לך א' המרבה וכו', ובלבד שיכוין וכו'".

ואחד הממעיט לגבי האדם המקריב, ולכן שינתה מלשון "עולה" (דביחס להמקריב אין הבדל בין עולה או חטאת וכו') ללשון המתארת את גודלו (וגסותו) של הקרבן עצמו: "נאמר בשור הגס כו' ובעוף הדק כו'"; דמכיון שההדגשה היא מצד המקריב, הרי מתאים בו השיעור בגסות ודקות של הקרבן גופא.

ויתבאר בזה גם קישור ההמשך של הברייתא בבבא השלישית (לזו שלפני): "ושמא תאמר לאכילה הוא צריך" — דאין הכוונה לשלול בזה ענין האכילה למעלה ** (כי אין ה' מדובר באכילה גשמית (כ"א כמש"נ לחם אלקיו **), כדלקמן, וגם פשיטא שאין צורך לשלול אכילה גשמית, כנ"ל) — אלא באה להסביר שעם שישנו ענין ה"אכילה" למעלה, הרי אין זה מה ש"הוא צריך" ל"אכילה" והקרבה זו של הקרבן, והיינו בהמשך להמרומו לעיל מינה שכל ענין הקרבן אינו אלא בשביל (ולכן גם דנים בו בשייכות אל) האדם המקריב.

ויובן בהקדים ביאור ענין האכילה למעלה.

ז. אי' בספרי ** — בטעם סמיכוֹת תה של פ' התמיד לבקשת משה י"פ קוד ה' גו' איש על העדה אשר יצא

העוף שה"כליל" שלה פחותה הרבה בכמותה, ובין מנחה (שהיא תכלית המיעוט בכמות ההקרבה להוי', מכיון שאינה כליל, אלא) שרק הקומץ ממנה נקטר על המזבח — בכל א' מהן נאמר "אשה ריח ניחוח, לומר לך א' המרבה וכו', ובלבד שיכוין וכו'".

ואחד הממעיט לגבי האדם המקריב, ולכן שינתה מלשון "עולה" (דביחס להמקריב אין הבדל בין עולה או חטאת וכו') ללשון המתארת את גודלו (וגסותו) של הקרבן עצמו: "נאמר בשור הגס כו' ובעוף הדק כו'"; דמכיון שההדגשה היא מצד המקריב, הרי מתאים בו השיעור בגסות ודקות של הקרבן גופא.

ו. אמנם זה שהברייתא מדגישה השוויון לגבי האדם המקריב אי"ו רק לפי שבאה להוסיף עוד פרט על האמור במשנה אלא לפי שלדעתו של רשב"ע זהו פירוש וביאור המשנה עצמה: דעם היות שיש בקרבן שני הענינים — כפי שהוא מצד הקב"ה וכפי שהוא מצד האדם המקריב, כנ"ל — הרי לאמיתתו של דבר גם ענין ה"ריח ניחוח" שמצד הקב"ה הרי תכליתו ומטרתו הוא בשביל האדם המקריב, כי הוא המתבכר ומתרצה ע"י הקרבן, ולכן מסתבר שיש לדון על כל עניניו של הקרבן כפי שהוא לגבי האדם **.

36) וכהמשך בפרשה: והנותרת מן המנחה לאהרן גו'.

37) משא"כ במימרות ר"ז וראב"א שבאו רק להוסיף פרט על המבואר במשנה, לפי שדבריהם באו רק כתירוץ על הקושיא "מאי קראה", שהכונה בזה, כבפנים, מנ"ל פרט

זה הנוסף שכ"ה גם מצד האדם.

38) ראה שינויי הגירסאות בספרי שם. והמבואר בפנים הוא ע"פ הגירסא בש"ס כאן.

38*) ויקרא כא, יז.

39) פתוס כת, א.

הגים ע"פ השגחתו הפרטית של הקב"ה — שגם לפי ראות עיני האדם, לא יהי' העולם "כצאן אשר אין להם רועה".

וזהו גם הטעם "שהקרבות נק' 'לחם'". ו"אכילה" כלפי מעלה, כמ"ש "קרבני לחמי גו'":

כי אמרו"ל "הנפש הוו ממלאה את הגוף והקב"ה ממלא את עולמו" — וכשם שאכילת האדם (וכל צרכיו ה' בכללים בזה"), היא הפועלת שתהי' "הנפש ממלאה את הגוף" — חיבור הנשמה והגוף באופן שכחותי' של הנשמה וחיותה יתגלו בגוף וינהיגו אותו בכל עניניו; עד"ז הוא גם בענין "הקב"ה ממלא את עולמו", שהקרבות נקראים "לחם" ו"אכילה", כי הם ה' פועלים לגלות בעולם שהקב"ה הוא ה"בעה"ב לבירה זו", והיינו שתהי' התחברות גלוי' של אור וחיות אלקי בהעולם, כנ"ל.

ה. וזהו מה שאומר רשב"ע [בהמ"ש] שיש לשיטתו אשר כל ענין הקרבן, גם ענין ה"ריח ניחוח", הוא בשביל האדם ולטובתו — ושלל להקשות עלי' [ושמא תאמר לאכילה הוא צריך] — היינו מכיון ש"נתאווה הקב"ה

לפניהם ואשר יבא לפניהם" ⁴⁰; "משל למה"ד למלך שהיתה אשתו נפטרת מן העולם, והיתה מפקדתו על בני' כו' אמר לה עד שאתה מפקדתי על בני פקדי בני עלי שלא ימרדו בי כו', כך א"ל הקב"ה, עד שאתה מפקדתי על בני פקוד בני עלי שלא ינהגו בי מנהג בזיון כו'".

מדברי המדרש מובן שפ' וענין ה' תמיד יש לו קישור ודמיון לתוכן בקשת משה "יפקוד ה' וגו'", מכיון שהמענה לבקשה זו (וכמובן, שזהו גם מילוי הבקשה) הוא פרשת התמיד (שהוא "פקוד בני עלי" שדרש הקב"ה ממשה במקום "שאתה מפקדתי על בני").

והנה תוכן בקשתו של משה הוא — כפשוטו: היות שבני' נכנסים לארץ יש צורך שיתמנה "איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם גו'" — שיעמוד בראשם במלחמה ב' כיבוש הארץ, וינהיגם אח"כ בכל עני' ניהם — "ולא תהי' עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה" ⁴¹.

מזה מובן שדוגמת הדבר הוא גם בענין התמיד (וכללות ענין ה' קרבנות), שתכליתו שלילת הטעות ש"אין רועה" בעולם ו"עולם כמנ"הגו נותג" ⁴² ועד "שהבירה זו בלא מנהיג" ⁴³ — ועל ידי התמיד וכו' יהי' ניכר ונגלה אשר הקב"ה הוא "אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפני" הם, שכל עניני העולם כולו מתנ"ה

(43) ראה בכוזרי מאמר ב' פכ"ו. לקו"ת פנחס עז, א. סידור אדה"ו לו, א. אוה"ת פנחס ע' א"עב ואילך ובהנסמן שם. ובכ"מ. (44) ראה תנ"כ עה"פ (אמור כא, כא) "לחם אלקיו", שכל הקרבנות נק' בשם לחם (ולא רק תמידים).

(45) פנחס כח, ב.

(46) ויקר' ספ"ד. וראה ברבות י, א בסדר הפוך.

(47) ראה טהורין לו, א.

(40) שם כו, יז.

(41) ע"ז נה, ב. וראה רמב"ם הל' תענית פ"א ה"ג.

(42) ב"ר רפליט.

ניחוח" שבקרבן ודאי שכן הוא גם לגבי האדם (שכל תועלת ה"ריח ניחוח" שבקרבנות היא בשבילו) בין שהביא "שור הגס" ובין שהביא מנחה, כי לא "לאכילה" (של הקרבנות) הוא צריך" ("לרצוני"), וכל תכליתם של הקרבנות היא "לרצונכם" של ה' אדם.

ט. אמנם עם היות שיש להקב"ה, כביכול, "ברירה" של "תבל ומלואה כו", הרי מ"מ צוה דוקא לבני" שהם יקריבו "קרבני לחמי", ואף שקודם הציווי — "אם ארעב לא אומר לך", שאינו מוכרח כביכול בזה, מ"מ לאחר הציווי לבני" (שזה עצמו מורה על חשיבותם לפניו — שדוקא להם ציוה) הרי "למעשה ידיך תכסוף", ש"הקב"ה מבקש (ע"י משה — פקוד בני עלי") שבני יקיימו התומצ"ש כללותם הוא ענין הקרבנות י" — לע"ש מכל עניני העולם קרבן לו ית' — שעיי"ז נעשה העולם דירה לו ית'.

(משיחת ו' תשרי, תש"ז)

להיות לו ית' דירה בתחתונים" יי, שיהי' גילוי אלקותו ית' בעולם הזה התחתון, באופן של דירה, וא"כ הרי זה מחייב שישנו ענין ה"אכילה" למעלה של ידה "הקב"ה ממלא את העולם" באופן של "חיבור" וגילוי — והרי לכאורה (ש"אכילת") הקרבנות יש בהם גם "צורך" כביכול למעלה — ת"ל "אם ארעב לא אומר לך", היינו שאין הכרח, כביכול, בשביל ענין ה"אכילה" למעלה ש"אומר לך" — כי לי תבל ומלואה", ואין הכרח שענין ה"אכילה" יבא דוקא ע"י עבד דת הקרבנות של בני" יי, אלא ש"ענין ה"אכילה" שע"י הקרבנות הוא לטובת ולתועלת האדם.

וזהו שממשיך ומסיים "לא לרצוני אתם זובחים אלא לרצונכם אתם זובחים שנאמר לרצונכם תזבחוהו" — מבאר ומדגיש הנקודה הכללית (וה' המשך) שבדבריו, שמוזה ש"אחד ה' מרבה ואחד הממעט" לענין ה"ריח

48) תנחומא גשא פט"ז.

49) ראה לקו"ת במדבר (יה, ד) ש"תבל" בגימט' ב"פ אר"י — וקאי על האר"י דאופנים ואר"י דחיות. ובמא"א ע' חיות, דחיתו יער קאי על מלאכים דעשי', ועוף קאי ג"כ על מלאכים (ב"ר פ"א, ג. וש"ג. וראה זח"א מו, ב), וראה לקו"ת שה"ש (סז, א) שבהמות בהררי אלף קאי על מל' שבמל' שיוורת ומסתתרת בבי"ע, וי"ל הכונה שהי' יכול להיות המשכת אלקות בעולם ע"י עבודת המלאכים וכו'.

50) איוב (יד, טו) דעבודה צורך גבוה יעד לאופן ד"תכסוף", נתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים. וראה של"ה שער הגדול (כט, ב ואילך) בארוכה. וראה שמו"ר (פלו"י, ד): למעשה כו' בד' דברים נתאווה כו' — ואולי לכן לא הובא בכ"מ כתוב זה לראי' ד(כל) עבודה צורך גבוה.

51) ראה סידור אדה"ז לג, א.

צ ו

על ד' נסים אלו חייבים בקרבן תודה, למה הוצרך רש"י בפירושו כאן (ש"א) אינו ס' הלכות) לפרט את כולם, והרי מספיק להבנת פשוטו של מקרא שיביא א' מהם בתור דוגמא (ולרמוז לשאר ג' הנסים בתיבת "וכו" ולסיים "ש" כתוב בהן וכו"), כפי הרגיל בכגון דא בכ"כ מקומות בפרש"י עה"ת?

(ד) מהי כוונת רש"י בהוסיפו, לא-חר שמפרט את הד' נסים: "אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו שלמי תודה הן וכו'" — הרי כל זה הוא פשטות פירוש התיבות "אם על תודה יקריבנו גו'"?

(ה) ארבעה אלו שצריכין להודות, מביאם רש"י בסדר: "יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא" — ואי"מ: למה שינה רש"י מהסדר "שכתוב בהן" — כלשון רש"י — בתהלים: הולכי מדבריות, חובשי בית האסורים, חולה שנתרפא ויורדי הים?

ואין לומר ששינוי זה בפירש"י הוא מפני שע"פ סברא הפשוטה צ"ל סי' דור הנסים (או כיו"ב) באופן להקדים מילתא דשכיחא יותר, משא"כ בקרא — כי מצינו שאין זה הסדר דשכיח

א. רש"י בפרשתנו מעתיק מן ה' כתובי את התיבות "אם על תודה יקריבנו" ומפרש: "אם על דבר הו' דאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא שהם צריכים להודות שכתוב בהן: יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו זבחי תודה, אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו שלמי תודה הן וטעונות לחם האמור בענין ואינן נאכלין אלא ליום ולילה כמו שמפורש כאן".

וצריך להבין:

(א) הלא "תודה" פירושה הודאה סתם — ומנ"ל לרש"י לדייק ש"אם" (על תודה" הכתוב כאן היינו "הודאה על נס" דוקא?

(ב) אפילו אם יש לו לרש"י איזה הכרח שאין הכוונה אלא להודאה על נס — מאין דיוקו שנכללים בזה רק ד' נסים אלו ולא יותר? ואם נאמר שהוכחתו מהכתוב בתהלים (שרש"י מביא תומ"י בפירושו) "יודו לה' חסדו" וקחשיב רק ד' סוגי נס — מנ"ל, בפשוטו של מקרא, שכוונת הפסוק דרק על נסים אלו חייבים קרבן תודה — הרי אפ"ל שחייבים על כל הנסים והכתוב מביא דוגמאות מסוגים שונים — דהרי א"א שימנה הכתוב את כל הנסים האפשרים?

(ג) גם אם מן הכתוב מוכח שרק

(3) ולהעיר מהכלל שכתבו רש"י כ"פ לפני פ' צו (משפטים כא, כה, יז, כא, כב, ל) "דיבר הכתוב בהוזה" (שע"ז מסתבר לומר גם בנוגע לקרימה בסדר — ובתהלים עכצ"ל שישנו טעם מיוחד שנקטם בסדר אחר, ויתרה מזו מצינו בתהלים (עז) — שמשנה סדר המכות. ועוד).

(1) ו, יב.

(2) תהלים קז, טו, כאיכב, לא.